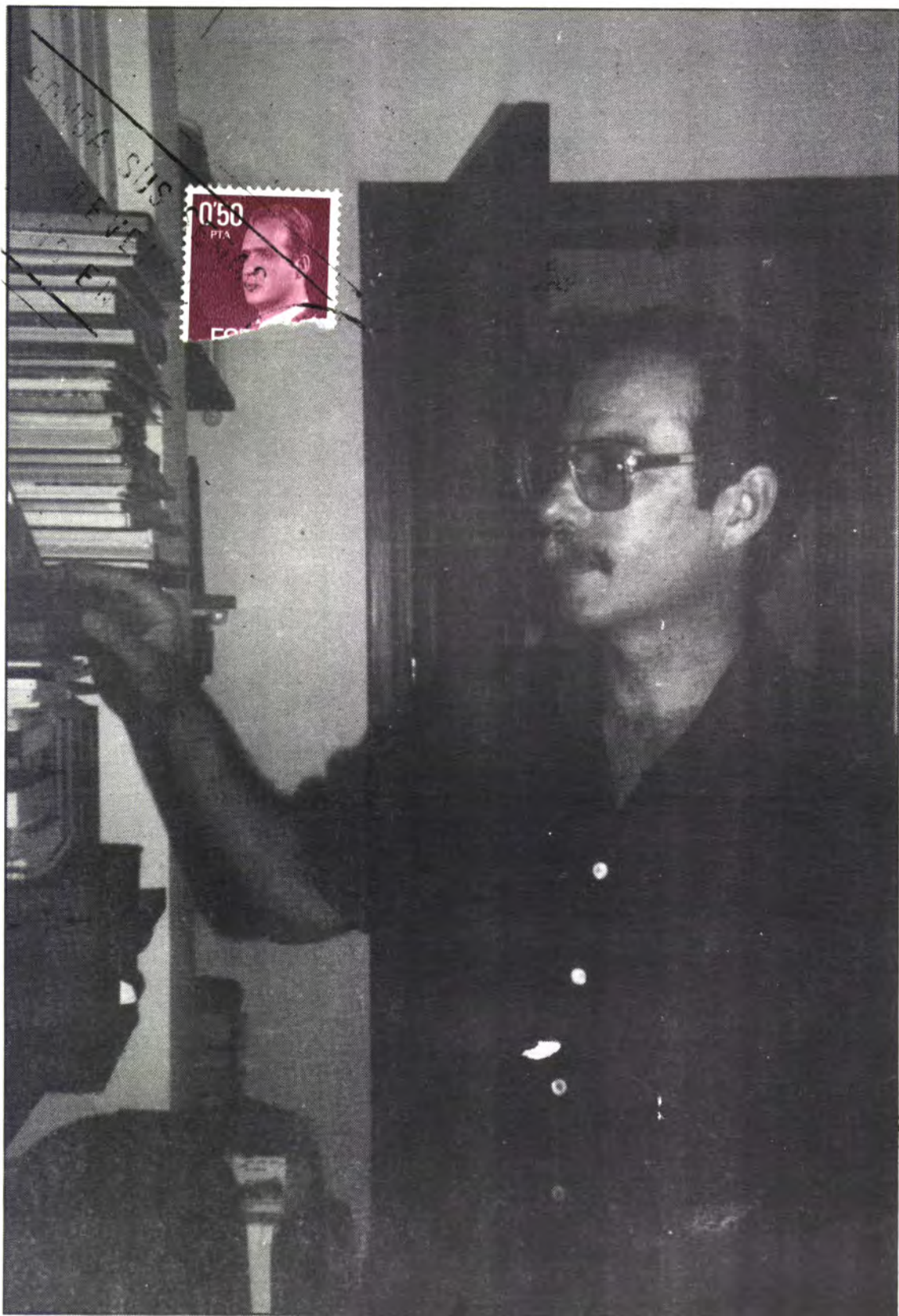

SAL I XEIXA

PUBLICACIO MENSUAL DEL TERME DE SANTANYI - Any II - Núm. 16 - P.V.P. 100 Ptes.

ANTONI
VIDAL
FERRANDO,
Premi de
Poesia
Ausias March
Gandia 1.985

Bunyols de vent

Antigament a Mallorca els bunyols es menjaven fregits.

Les receptes antigues en donen fe, aquestes, van restant en l'oblit per la comoditat de no haver-los de fregir i la incomoditat que això suposa.

Actualment es fan sobre llaunes untades amb saïm i posades dins el forn.

Són més bons de fer i no duen tanta feina. Poden deixar-se un dia per altre ben tancats perquè no

es ressequin.

La recepta actual seria així:

100 grs. aigua

75 grs. de saïm

100 grs. de farina de xeixa

un polset de sal.

Dins una cacerola es posa l'aigua, el saïm i la sal tot sobre un foc lent a fi que el saïm es fongui. Quan comença a bullir, amb el foc més viu s'hi posa la farina i amb una cullera de fusta es remena, tenint esment que no s'aferra al cul

de la cacerola.

Quan tot està ben lligat i no hi ha cap grum blanc, es mou un poc més i es retira del foc.

Aquesta pasta s'aboca dins una llauna de voreres altes i remenant s'hi tiren els ous, trencats és clar, fins que resulti una mena de maonesa espessa. Ajudant-se d'una mànega de pastisser es fan caramullets del tanyany d'una ametla sobre la llauna untada de saïm, la qual es posa dins el forn a

una temperatura de 280 graus C. S'ha de procurar no obrir la porta del forn fins després d'uns 18 minuts.

Després de refredats es fraceixen de crema pastissera o nata.

També es poden fer en versió salada d'aquesta manera: es xapen i es farceixen de lletuga picada amb un poc de salsa roja, i una gamba ja cuïta i pelada sobre la salsa, de manera que surti un poc del bunyol.

Un Pastisser.

Roda de premsa del Conseller d'Economia

El passat dia 26 de setembre, el Conseller d'Economia i Hisenda de la Comunitat Autònoma, Cristòfol Soler, es reuní amb la Premsa Forana a Ca'l Dimoni, per a informar dels Pressuposts Generals de la Comunitat i de les repercussions del retall de les quantitats assignades per l'Administració Central.

El Conseller va començar fent una exposició de les fonts de finançament de la Comunitat: taxes, participació dels ingressos de l'Estat, Fons de Compensació Interterritorial i altres. Tots aquests canals de participació s'han escapçat. Segons el Sr. Soler, partides com les de subvencions agrícoles, inversions culturals, assistència social, etc. es poden veure reduïdes entre un 15 i un 25 per cent.

La valoració política que va fer de la situació és que retallant els ingressos es retallen les possibilitats d'actuació del Govern de la Comunitat, però que de totes formes el projecte és de no augmentar la pressió fiscal.

El Sr. Soler va exposar que la intenció del Govern de la Comunitat Autònoma de Balears és d'assumir un dèficit prudencial per l'any 85, amb l'esperança de compensar-lo amb l'augment que suposarà la percepció del percentatge de participació definitiu per a 1986.

El Conseller va contestar a una sèrie de preguntes dels assistents referents a les influències que tindran aquest fets damunt la Part Forana, sobre el projecte de TV. Balear, etc.

REX MOTORS S.A.
CONCESIONARIO OFICIAL
BMW BALEARIS

Exposición y Venta:
Juan Alcover, 24 - Tel. 46 31 66 - PALMA
Servicio Técnico:
G.R. Ortega, 22 - Tel. 46 48 66 - PALMA

SAL I XEIXA

SAL I XEIXA

**PUBLICACIÓ MENSUAL
DÉL TERME DE
SANTANYÍ.**

Dep. Legal PM-393-1984.

Consell de Redacció:

Cosme Aguiló Adrover
Miquel Barceló Vidal
Antoni Burguera Cabrer
Miquel Pons Bonet
Andreu Ponç Fullana
Marc Vallbona Adrover

Col·laboradors:

Blai Bonet Rigo
Maria del Mar Pons
Andreu Server Mas
Geroni Burguera Vidal
Baltasar Vidal Sbert
Bel Vidal Munar
Jordi Reix
Gregori Suau.

Fotògrafs:

Joan Pinya Amengual
Antoni Burguera Cabrer
Foto Bordoy.

Administrador:

Simó Escales Escales

**Redacció, Administració i
Publicitat:**

Biblioteca Casa de Cultura
de Santanyí.

Preu de la subscripció:
100 pts. el número.

Dels articles publicats en
aquesta revista sols en són
responsables els seus
autors.

Imprimeix:

Edicions Manacor S.A.
Ronda del Puerto, 60
Manacor.

I es feu la poesia

No tots els mesos podem gaudir de tanta balquena de poesia com el passat setembre. Ja se sap que Santanyí té i ha tengut poetes d'un altíssim valor específic i àdhuc es va parlar dins els anys cinquanta de l'Escola de Santanyí de poesia. Amb escola i sense escola, Santanyí ha donat poetes amb un nombre ben considerable en relació a la seva limitació municipal.

El passat 27 de setembre, a la sala magna de Consolació, Andreu Server Mas presentava "Fulls de vidre" de Jaume Serra. "Fulls de vidre" és un novell llibre de l'infatigable ex-Rector de Santanyí, que si bé no és nadiu de la demarcació territorial santanyinera, és un fill més que adoptiu per la raó que té força d'haver viscut intensament a l'aturonat Pujol, a S'Alqueria Blanca. Del contingut del llibre en donà compte Andreu Server —"L'encisament adquireix tota la seva plenitud. Pau intensa..."— a les paraules d'introducció, que són, a la vegada, quasi les emprades a la presentació del llibre. "Ja és hora, no obstant, de dir-ho ben clar: En Jaume aspira a la Totalitat, vol dir això a la fusió harmoniosa amb l'Univers". Tot alhora ja hi veig un intimisme entranyable, d'enamorament místic, on amic i amat es cerquen.

"Corona de llevamans ha deixat
Vora el llit de ma barraca,
El seu trepig he sentit..."

I si ja coneixem les condicions poètiques de Jaume Serra, ens ha estat nova, novíssima l'aportació poètica de Jeroni Burguera, autor de la porta molt del gust d'avui, plena d'encert, plena de suggestió.

Calonge ha pres molta de part en aquesta mesada poètica. Rient, rient ja estan en el IV Concurs de gloses i de cada any tenen més concurrència. Enguany els guardonats han estat Joan Grimalt Roig, natural de Calonge i veïnat de S'Horta, el glosador solleric Pere Gil, el calongí Jaume Julià i Rafel Bordoy més poeta que glosador.

I és clar que es tracta d'una poesia popular, d'aquesta que alegra el poble, que és viva dins el poble, que és el mateix poble i que voldria que mai no s'acabàs, que no s'eixugàs el broll d'aigua fresca que goteja lentament i cau molt endins.

També a Calonge han tengut una altra manifestació poètica, a mig camí entre la poesia, pròpiament dita, i la poesia popular. Són els "Goigs a Sant Miquel Arcàngel..."

"A Calonge feis estatge
fort Arcàngel del Senyor"

La lletra és de mossèn Pere Llabrés, la música de Marc Vallbona, la il·lustració de Pau Lluís Fornés i la nota històrica de mossèn Baltasar Amengual. Els goigs han estat molt del gust del poble, que els estrenà la diada de la festa major i l'emoció posà la seva nota a la cantoria total.

"A Calonge feis estatge
fort Arcàngel del Senyor"

La novetat té un nom: Antoni Vidal Ferrando, que amb el llibre de poemes "El brell dels jorns" guanyà la grossa a Gandia, vull dir el premi "Ausiàs March". Ja ho sabem que Antoni Vidal tornava fer versos. L'escollàrem a l'exposició-lectura sobre Mondragó. Havia llegit i fruit d'"El brell dels jorns" i de cap manera ens ha estranyat el guardó a terres valencianes, concedit, entre altres, per aquest gran poeta i gran humà que és Vicent Andrés Estellés.

"El brell dels jorns" comprèn dues parts. La primera conté l'aplec de poemes que li proporciona el títol.

"Per què evocar, retreure encara
els morts, l'espasa tràgica,
la lascívia visceral del joc
de fer dels homes
una constant incívica?"

La segona part s'anomena "Calafonollar", que no és altra que la Cala de tots, on s'hi troben aquests versos.

"No teníem rellotge.
Ens estimàvem fins a l'alba,
fins que espigues de claror
atordien un poc més
la son dels darrers bessos".

O aquests altres:

"La Cala. Fa primaveres.
Vaixells, el delit, la flama.
Mandarines de records
glateixen dins la distància,
s'emparraven fins el secret
de la pena emblanquinada.
L'abraç sota el campanar,
ding-dong les velles campanes".

I aquí pos punt a la crònica de la poesia a Santanyí, crònica d'una mesada poètica, que voldria tornar reviu, a qualsevol època de l'any que s'acosta, maldament es repetissin els noms o tornassin sonar els noms ja històrics dels nostres poetes i narradors. Servem l'esperança...

Miquel Pons.

Demografia

MOVIMENT DEMOGRAFIC (Mes de setembre del 1985)

NAIXAMENTS:

- Maria Cristina Solana Peña (C/ Sta. Eulalia, 22 - Cala d'Or).
- Vanessa Pestana Arauz (C/ Sata. Eulalia, 1 - Cala d'Or)
- Maria Neus Miró Llompарт (C/Pl. Rotonda, 57 - Cala d'Or).
- Antoni Sbert Oliver (C. Bernareggi, 5 - C. Figuera)
- Coral Cortés Amador (C/ Urba. Els Ravells, s/n - Cala d'Or).
- Javier Ruiz Arroyo (C/ José Antonio, 25 - Santanyí)
- Miguel Roig Palmer (C/Porto Cari - Cala Llonga - Apto. no. 19 - C. d'Or).
- Javier Ruiz Arroyo (C/José Antonio, 25 - Santanyí)
- Miguel Roig Palmer (C/Porto Cari - Cala Llonga - Apto. no. 19 - C. d'Or).
- Francisca Rigo Bonet (C/Quintana, s/n - A. Blanca)
- Fco. Javier Portillo Martínez (Avda. Els Ravells, Apto. no. A-1 Cala d'Or).

MATRIMONIS:

- Sebastián Font Vaquer - Ma. Isabel Fernández Roig (C/Pontas, 30 - Santanyí)

DEFUNCIONS:

- Catalina Vidal Nicolau de Ca'n Goet (67 anys, C/Conso-lació, 3 - Santanyí) (06-09-85)
- Isidoro Salamanca Ayuela en Salamanca (83 anys, C/Cos, 7 - Santanyí) (16-09-85)
- Jaime Roig Matamalas de sa Torre (69 anys, C/Calonge, 58 - Calonge) (17-09-85)

Nota: per errada del mes passat, on deia Damià Vidal Tous, havia d'ésser Bartomeu Vidal Tous (apartat de defuncions).

Exposició Etnològica

En motiu de la festa de Sant Andreu, l'Escola Pública prepara una important exposició etnològica.

Des d'aquí feim una crida a tothom que guardi instruments i eines de

treball de temps passats i que ja no s'emprin avui en dia, si volen col·laborar en aquesta mostra, es poden posar en contacte amb els mestres de l'Escola.

Club d'Esplai

El Club d'Esplai de Santanyí convida a tots els nins des de 3é fins a 8è a assistir al local de la rectoria dia 9 de novembre a les tres de l'horabaixa, per tal d'iniciar les activitats del curs 85-86.

La finalitat central del Club d'Esplai és l'educació del temps lliure, i per realitzar aquest objectiu es durà a terme activitats diverses com poden ésser tallers, teatre, xerrades conjuntament entre els monitors i els nins, sobre-

tot els de mes edat, perquè així hi puguin dir la seva.

Au idò, animau-vos

AVIS

Es fa saber a tots els subscriptors de "Sal i Xeixà" que no rebin la revista oportunament, es posin en contacte amb en Sebastià Burguera, Carrer Calvo Sotelo no. 25 Santanyí. Tel: 65 37 30. Gràcies.

Carta al Sr. Hilldebrand

Distingit senyor: Amb tot respecte em permet fer-li algunes observacions sobre els titulars que apareixien als cartells i programes del concert de l'11 d'octubre a Santanyí. Faig referència als "1785 DOSCIENTOS AÑOS ORGANO DE JORDI BOSCH 1985".

Fins ara la documentació existent fa pensar que el nostre orgue fou bastit devers l'any 1762, i no el 1785 com vostè assegura. Per aquests anys Jordi Bosch caplleuava per la península, repartint el seu temps i la seva feina entre l'orgue del Palau Reial de Madrid i el de la catedral de Sevilla. Aleshores el nostre estimat instrument ja solemnitzava les funcions litúrgiques al convent dels dominics de Ciutat.

La història, Sr. Hilldebrand, és una cosa molt seriosa. No permet conjectures incertes ni afirmacions gratuïtes, i en aquest cas crec que vostè s'ha errat de cap a peus; amb l'aggravant que, essent conscient del seu error ha seguit mantenint aquest fals segon centenari.

El motiu d'inventar aquest fictici esdeveniment, fou el moure l'interès dels seus feligresos per tal que assistissin al concert?. No crec que fos necessari recórrer a aquestes argüïes, doncs els concerts de la Setmana d'Orgues Històrics gaudeixen d'una gran popularitat, i tot sia dit, gràcies a vostè.

Per acabar em prenc la llibertat de fer-li avinent algunes dades que fan referència a Jordi Bosch i als seus quefers en aquesta època.

1766.- Jordi Bosch viatja a Sevilla.

1772.- Està construint l'orgue del Palau Reial de Madrid.

1776.- Acabà el dit orgue.

1779, maig.- El Capítol de canonges de la catedral

de Sevilla parla de Jordi Bosch com "hombre hábil, modesto, sensato y de un genio dulce".. Diuen que el rei n'està prou content i que l'hi ha concedit 800 ducats anuals de renda, etc.. Demanen al nostre organer un projecte per refer l'orgue de la "capilla de la Antigua".

1779, agost.- Jordi Bosch ja és a Sevilla.

1779, setembre.- Presenta el projecte esmentat als canonges.

1781 al 1786.- Treballs continuats a l'orgue de la catedral sevillana. El 1785 Jordi Bosch té problemes econòmics, per no demanar diners per endavant al capítol catedralici; es veu obligat a fer un préstec a D. Josep Berger, (per cert amb uns elevats interessos).

1787.- S'estrena una part del dit orgue.

1788.- Segueixen els treballs.

1789.- Viatja a Madrid per veure com sequeix l'orgue del Palau Reial.

1792.- Torna a Sevilla a treballar.

1793.- Acaba definitivament l'orgue de Sevilla, després de 14 anys i 47 dies de treballs (Aquest orgue quedarà destruït totalment al 1888).

1796.- Altre viatge a Madrid.

1810.- Mor Jordi Bosch
Pens Sr. Hilldebrand que per fener que fos aquest organer, no tingué lleguda per construir un orgue com és el de Santanyí en els anys que vostè indica. Ja veu les ocupacions que tenia el 1785.

Es cosa sabuda que en matèria d'història de vegades hi ha sorpreses; i si vostè ens pot demostrar científicament la seva teoria, de bon gust la tindrem en compte, però mentres li agrairia que no causàs més confusions.

Atentament
Andreu Ponç i Fullana.

DE LA COSA POÈTICA

a càrrec de Bel Vidal.

Els dies passen, el sol intens i la calor de l'estiu van minvant. Els turistes deixen les nostres cales, precisament ara, quan són més belles. Amb colors i olors de raïm, codonys i magranes la tardor arriba.

Cambra de la tardor és un poema de Gabriel Ferrater del seu recull **Les dones i els dies**. Aquest títol resumeix bona part de la temàtica de la seva obra poètica, centrada en el pas del temps i en les relacions humanes. Per al poeta —aquí seguim el crític J.M. Castellet— contra l'inevitable esclament del temps que devora les hores, els dies i els anys no hi ha altra alternativa que intentar deturar-lo, fixar-lo al vol del moment, de l'instant. La vida és concebuda com una successió d'instantis, dels pocs moments de felicitat possible, ja que la visió de Ferrater del món és pessimista. El poema és així la fixació de l'instant, i aquest n'és el seu valor històric.

CAMBRA DE LA TARDOR.

La persiana, no del tot tancada, com un esglai que es reté de caure a terra, no ens separa de l'aire. Mira, s'obren trenta-set horitzons rectes i primis,

però el cor els oblida. Sense enyor se'ns va morint la llum, que era color de mel, i ara és color d'olor de poma. Que lent el món, que lent el món, que lenta la pena per les hores que se'n van de pressa. Digués, te'n recordaràs d'aquesta cambra?

"Me l'estimo molt.

Aquelles veus d'obriers —Què són?"

Paletes:

manca una casa a la mançana.

"Canten,

i avui no els sento. Criden, riuen, i avui que callen em fa estrany"

Que lentes

les fulles roges de les veus, que incertes que vénen a colgar-nos. Adormides, les fulles dels meus besos van colgant els recers del teu cos, i mentre oblides les fulles altes de l'estiu, els dies oberts i sense besos, ben al fons el cos recorda: encara tens la pell mig del sol, mig de la lluna

L'ORTEN LA MATERIA

La divina pastora

El mes de novembre principia amb la festa dels vius i dels morts. Si els santanyiners vivents tenen una llar al poble, on es fa palesa la pedra color de gardènia seca, els altres santanyiners tenen una llar definitiva, no molt enfora del Camp de sa Murta o d'es Baladrar, i componen l'altre Santanyí, el cementiri, on tots som iguals i on es borren els odís, les venjances tan congruïades.

Són freqüents les lloances que sobre el cementiri antic hem pogut escoltar. Una alabança recent procedeix del pintor nordamericà Ritch Miller, nascut a Texas i veí de Son Fonoll, a Coanegra, de Santa Maria. Ritch Miller teixí la passada primavera un elogi, diria sincer, al cementiri de la vila. "Que cementerio más precioso el de Santanyí, tienes que ir a verlo —deia el pintor a Margalida Capellà—. Hay tres o cuatro esculturas de

piedra, tan naïfs, que tienen una "barbeta" color "vermell i gris", que son una auténtica maravilla. Es casi un cementerio encantado". Ritch Miller, personalmente, em digué com li hauria agradat fer tota una exposició amb temes del cementiri de Santanyí però...

Entre les escultures tan ingenuïstes destaca la Divina Pastora, tan grassona, tan enlairada, capell posat, un bastó a la mà i amb l'altra un pomell de flors. Als seus peus dos xots o dues ovelles. ¿Es obra de Joan Salom, més conegut per es Trepan, o de Mestre Marc Servera de l'Obra? els dos noms sonen com a possibles. No record si porta la data però la podríem situar entre els seixanta i setanta del segle passat, quan el seu propietari l'honor Bartomeu Rigo, opulent amo de sa Vall, es bastia "el hermoso edificio" del carrer de Ciutat, que m'ha estat tant familiar, i que visità el gover-

nador José Primo de Rivera, l'any 1860.

Si bona casa es prepara per viure, bona casa es prepara per ser-hi soterrat. La Divina Pastora, que la

presideix, és tot un símbol de Santanyí realitzat amb la mateixa pedra de Santanyí.

M.P.
Foto: M.P.

Prossegueix la restauració de l'orgue en la segona fase

Santanyiners: ara fa cosa d'un any que assistíem gojosos al concert que inaugurava la primera fase de la restauració del nostre orgue, amb motiu de la VIII setmana dels Orgues Històrics de Mallorca.

Com ja sabeu, aquesta primera fase, consistí principalment en el desmuntatge de tots els tubs, repassant d'una manera meticulosa, tots i cada un dels mecanismes de l'aparell, com són secrets, portavents, etc. així com l'adob dels nombrosos tubs que foren refets amb les soldadures adients.

Aquesta primera fase ou la més laboriosa de tota la restauració.

Totes i cada una de les trompes que sortiren de Santanyí per esser portades al taller del mestre Grenzing, foren inventariades i marcades, registre a registre, fent-se novament el recompte i la oportuna identificació al retorn del taller.

A tot això s'afegí un motor nou i diverses obres de fuster i picapedrer per poder engrandir l'espai de les futures instal·lacions de la segona fase.

Aquesta segona fase que ara anam a començar, contempla la reconstrucció del "gran ple" de 28 files, registre únic en el món,

quatre vegades més gros del que es considera normal.

Consta d'uns 1.284 tubs, els quals han estat reconstruïts en base a les restes trobades en el nostre orgue i que mai no foren muntades per manca d'espai.

Certament molts recordam en la nostra infància, aquells caixons plens de trompes, que romanien oblidats dalt les capelles i que en ocasió de l'arranjament del 1697 foren venudes. Ara s'han hagut de reconstruir per poder completar aquest "gran ple", repetim, únic en el món, que formà part del nostre orgue en els seus orígens.

Segons veurem més avall, entitats i persones alienes a Santanyí, però coneixedores de la importància del nostre instrument, han ajudat a pagar la primera fase, moguts per motius culturals.

Ara, amics, estam empenyats amb aquesta segona fase; i el poble que és el vertader propietari del famós instrument, té la gran i privilegiada ocasió històrica de fer-se càrrec de les despeses. No deixem que sien els externs qui ens donin lliçons de cultura, ja que si l'orguè és el nostre orgull, som nosaltres que ens toca fer l'esforç econòmic de la seva restaura-

ció i conservació.

L'Ajuntament ja ha donat 770.000 pessetes, obrint així la nova campanya.

Aquesta, mostra, segona fase constarà uns tres milions de pessetes. Val la pena, santanyiners. La nostra Parròquia, el nostre poble es mereix, per part dels que estimam el nostre ahir, el nostre avui i el nostre demà, l'esforç col·lectiu per poder dur a bon fi la restauració.

La gent de Santanyí, com la nostra pedra en sabem d'aixecar nobles edificis i d'ornamentar grandiosos monuments. Aquest "...gra menut i fi...", és la millor garantia per abocar la nostra generositat en vers d'aquest grandios projecte.

Els comptes de la primera fase, ja realitzada, foren així:

ENTRADES

Concerts; 101.921
Donatius particulars; 169.881
Rifes; 269.000
Donatius dels alemanys; 1.500.000
Societat "Amigos del Renacimiento" 115.000
Sr. Bisbe de Mallorca; 200.000
Ministeri de cultura;

1.500.000

Ajuntament de Santanyí; 700.000

Les quals fan un total de 4.180.164 pessetes.

SORTIDES segons factures, 3.868.538 pessetes.

Les 311.626 pessetes que sobren, es destinen al pagament de les 500.000 del primer termini de la segona fase.

Aquesta comissió agraeix profundament les ajudes de tots els qui col·laboraren. I ara, en començar la segona fase voldríem potenciar el vostre entusiasme. Així que hem obert a tots els bancs de la vila, una plagueta d'estalvis, els nombres de les quals són:

Banca March; n. 2898-21
La Caixa - n. 8343-32
Sa Nostra - n. 908.663-76
Es Crèdit - n. 70/ 01876-50
on podreu dipositar el vostre donatiu.

L'orgue és cosa nostra i per això sentim una sana gelosia envers d'aquest instrument que és l'orgull de la Parròquia i poble de Santanyí.

La comissió pro-restauració de l'orgue
Santanyí. Octubre 1985

Petit Arxiu

-1939.-abril. Els jurats de Ciutadella, Menorca, tenen gran necessitat de gra. Se'ls dóna llicència per treure'n 300 quarteres del terme de Santanyí. (R. Rosselló, Not. Hist. de Santanyí).

-1648.-Era batle de Santanyí Pere Vicens (ARM).

-1578.-Segons el "Llibre dels stims" d'aquest any, hi havia a Santanyí 69 cases (ARM).

-1650.-Es construí una fossa davant l'altar major del Roser (APS).

-1859.-abril. Fou fundat a Santanyí el convent de les Religioses Franciscanes. (Arx. A. Ponç).

1697.-gener Mn. Julià Samper, organista de la Seu, oferí un concert d'orgue a la nostra parròquia. Interpretà: "Preludi" i "Cantata 147" de J.S. Bach, "Romanza" de Mendelson, "Claro de luna" de Debussí i "Tocata" de Widor (Arx. Ponç).

Cincclaus

Unes certes olors de tardor

“Cada estació té un ramell d’olors”.
B.V.i.T.

M’escarrinxa el record de tanta tardor passada, —la dolça tardor, com un títol de Guillem Frontera— que de nins embaumava amb unes concretes olors el redol urbà i l’indret camperol del meu poble, S’Alqueria Blanca. Tantes i tantes i tantes i concretes olors, ara, de bell nou cobren sentit en aquesta tardor-85, quan es fa avui la llunyania, quan es va avui el record.

No hi ha un catàleg de situacions, ni un lloc primordial per determinar el predomini d’una olor sobre l’altra. Era una abstracció d’olors, un conjunt total però, a la vegada, delimitat i precís.

La fulla d’ametler, entre el verd-groc, quan a l’agost era espolsada de l’arbre, tenia un olor vegetal particular mesclat amb la dels animalons tan molestos durant la llarga jornada, es pot considerar un pòrtic de tants d’aromes que embocallaven la contrada tardoral, que variava si havia plogut entre les dues Marededéus. Per la Mare de Déu de Setembre, o de ses Llogues, els missatges muda-

ven d’amo o restaven amb el d’antany. Si no havia plogut entre les dues festes de la Mare de Déu es feia més difícil el contracte. Amb les pluges, la terra calenta i eixuta, exhalava una olor agradable, voluptuosa, sensual i es mostrava encisosa de la rella que l’obriria i la convertiria en jaç de fecundació.

Per les garrigues i marines, ara amb els morats safrans salvatges, les espargueres de gat, d’ombra i castellaness tornaven l’aire dens i encara més quan s’embolicava amb l’olor de la fruita llavors tan grenyal i diminuta del garrover.

“Molt m’agrada un garrover perquè té fruita tot l’any, quan li cuien sa d’enguany ja té sa de l’any que ve”.

Les figues se soleiaven damunt canyissos de caramuixa o de canya i ses solien torrar al forn casolà d’on eixia una olor dolça que anava amb augment quan s’encistaven dins caixons o alfàbies, amb un soste de fulles de figuera de cristia i eren amarades amb aigua amb sal, fonoll, llavors d’anís, lloer... també s’omplien pots de vidre, on s’hi afegia sucre i una tím-bola d’aiguarent. El pot de

vidre aguantava més la dolçor de les figues i la melassa dolcíssima, que es convertia amb unes postres molt gustoses. La figa més vulgar, els rutlons, també es torraven perquè no agafassin saltigó.

Les clovelles verdes d’ametlla proporcionaven una olor forta quan havien agafat la calor. Era un olor podrida i diferent quan les clovelles eren cremades als fogarons. Les madones aprofitaven el foc dels fogarons per torrar-hi els grui-xuts pebres vermells i les albergínies. La cendra de les ametles s’emprava a la bugada o era venuda als marxandos.

A les enyorades peladisses, que si acabaven bé hi havia ball, es repartien bessons torrats amb la seva aromàtica característica.

Tot el que es relaciona amb el porc i les matances proporcionen moltes d’olors i no sempre sanes i agradables. Olor de llot, fresc i repetit, olor de capolat de figa de moro i les variades olors de les primeres matances, des del frit a les pilotes.

I encara les altres olors de treure fems, de les carretades d’alga per tapar les

eres, de la terra cremada dels formiguers per assaonar la terra tan erma i avara per natura.

Per aquest temps façanes i parets s’endomassaven amb els penjarolls de pebres vermells, que després de mustiats i torrats donarien el pebre vermell i el pebre coent necessaris per a les matances. No són tan fàcils d’oblidar les vetlades d’enfilar i xapar pebres, tan lligades a Ca’n Toni d’es Forn.

Olor, olors de tardor, de variades olors amb els afegitons del suau aroma de les codonyes grenyals i de les magranes que, segons tradició ancestral, es collien el dia de les Verges.

Una flaire olorosa d’herbes bruixolava a quina cuina es cuinaven caragols.

Com a cloenda de tan certes olors de tardor, vull deixar constància de la punyenta olor de l’olivarda, tan groga i encara més daurada pel polsim de les papellones, que sembla, ara, dormen l’hivern constant. La cançó me la repetia l’avi Pere perquè sabia que jo era afectat de cançons.

“No vos enamoreu amor de la fadrina gallarda, que és com la flor d’olivarda que es guapa i fa mala olor”.

Flaires d'herba-sana

Empès per la necessitat, el GOB a Santanyí neix amb una tasca vertaderament ample. Degut a la gran quantitat de temes i problemes tant ecològics com d'ecologia humana que hi ha plantejats dins les terres de la nostra comunitat.

El caminar lent, p'en-tura serà l'única mesura útil per afrontar-los. L'única manera per arribar enfora a través del temps. Arribar si encara és possible, a la recuperació de les nostres naturaleses tan disortadament amenaçades. Un retorn a n'aquell aire santanyiner de pau i nitidesa, que hem conegut i ara ens estam matant.

De llavor encara n'hi ha. L'hem d'escampar entre tots, i si les pluges són favorables les nostres contrades tornaran a ser vella-ment nostres.

Haurem recuperat el nostre Ecosistema. Un nostre ecosistema i estimat Santanyí, que s'estén encara majestuós des de les figures de moro a Sa Penya Bosca, fins als boscos mal-farits de Brasil. Del cocó

de ses Perdius, als Grans Llacs de Nort-America. De les gelades del Camp d'En Torella, a les neus perpè-tues de l'Himalaya. Del calabruix de tardor, a les tormentes de l'Antàrtida. Dels sementers d'es Rafal, a la sabana Mas-sai. Del gatovar d'es Puig Gros, al desert Tuareg. De la bufadora arran del cos-si, a l'escalfor del Fuji-Yama. D'un vol d'esparver a s'Amarador, a les plomes del darrer Sioux assassinat de Wounded Knee. D'un xebel.lí protegit, a les lleis obligades de la natura. De la vinagrella groga, a les sequoies de King's Canyon. De la cussa de caça, a un udolar de fa dotze mil anys. De la pipa del patró Pasqualí, a la fitora del darrer esquimal. D'un sard d'arena d'hivern, al timó del Rainbow War-rior. De la mirada de la pa-drina, al somniar d'un nin de Harlem. Del Talaiot de Ca'n Jordi, al boomerang regal dels deus de l'espai. De l'escuma de proa d'un vell illaüt de Cala Fi-guera, a l'estela de Pau Neruda. De la tonada de sa

pastera, al cotó del Missis-sipi. D'un fobiol d'amet-ler, a les llàgrimes d'un poble abatut. Del rebo-sillo, a uns peus descalços a l'a-rena de Hawai. D'una pedra de Santa Llúcia al caló d'es Burgit, a la darrera estrella de la pols de la Via làctea. De Na Galan-tina, a l'extaxi d'un io-guï a vorera del Canges. D'un carretó petit, a la llibertat sense ferredures. I d'un cafetet a Ca'n Piquer, a la fraternitat humana.

Els santanyiners del

GOB creim que aquest a més d'esser el nostre ecosistema, és probable-ment també l'ecosistema que hi ha amagat dins cada cor santanyiner. Els arbres que plantarem per molts de reons, a més d'ombra pot ser algun dia també ens donin clima propici per la pluja i fecunditat a cada tanca i garriga santa-nyinera.

Pot ser el cant de la cucullada triomfarà sobre l'himne de l'absurd.

Solucions als passatemp

Maria del Mar Pons

MOTS ENCREUATS

Horitzontals

- 1.-Catalina
- 2.-Arruinar
- 3.-P.A. Me
- 4.-Esmicolar
- 5.-Lev. L.L.I
- 6.-Llimona. E
- 7.-La. S. Nin
- 8.-Pa. Acet. T
- 9.-L. Llarim
- 10.-Anag. Taüt

Verticals

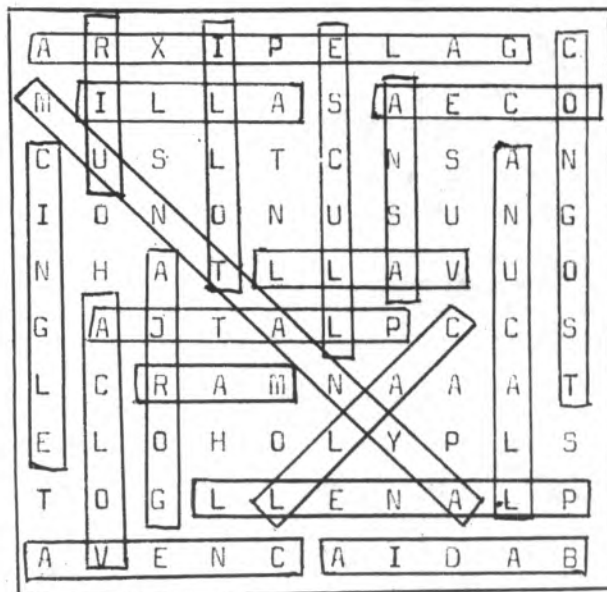
- 1.-Capell. Pla
- 2.-Ar. Sella. N
- 3.-Tramvia. La
- 4.-Au. I. M. Alg.
- 5.-Li. Closca
- 6.-In. O.N. Art
- 7.-Na. Llàntia

8.-Arma. I. MU

9.-Orient.T.

SOPA DE LLETRES

- Arxipèlag
Congost
Platja
Llacuna
Gorja
Vall
Oceà
Llac
Illa
Cingle
Escull
Muntanya
Planell
Volcà
Avenc
Riu
Mar
Illot
Ansa
Badia

"La cueva azul" o Sa cova blava?

Són traduïbles els nostres noms de llocs?

Per qüestions de feina, durant els mesos d'estiu estic un tant allunyat de la nostra revista. No vaig poder amagar la meua perplexitat quan en un article aparegut a les seves pàgines vaig veure com, de manera arbitrària, alguns dels noms de lloc ens afecten d'apropren traduits parcialment i sense cap escrúpol aparent: **la Foradada per Na Foradada**, però no **la Horarada** (!) que hauria estat una traducció completa.

L'autor arriba a l'extrem de traduir tot el sintagma de **Sa Cova Blava per la Cueva Azul** (!) seguint així el mal exemple de l'abundosa cartografia aberrant. Tanmateix veig que no és la mala voluntat, sinó el desconeixement de causa, que guia l'esperit de l'escrit, que per altra banda, i això sempre és d'agrair, deixa entreveure l'amor que sent qui el firma, i la predilecció, per la nostra ribera. Silenciar el fet en una publicació que té unes tímides pretensions de recuperació de la nostra identitat fóra contraproducent.

Però d'altres topònims del mencionat article, apareixen en la seva única forma genuïna i correcta, fent que el text de la narració estigui mancat de la més mínima coherència: així **Cala Figuera i no Cala Higuera** (!) En honor a la sinceritat hem de dir que la nostra revista no està lliure de pecat per a llançar la primera pedra. Hi trobareu

heteronegeïtats de tota casta de les quals tots en som una mica culpables.

A hores d'ara s'hauria d'haver assumit totalment el fet que els noms de lloc (excepció feta d'alguns topònims majors) són com els noms de persona, que no es poden fer passar per la rasadora de la traducció, sense posar la llengua utilitzada en ridícul, en aquest cas el castellà. Era molt propi del temps en que la dictadura es trobava en el seu apogeu que donassis el nom de **Joan o Pere** a un taulell de l'administració i el funcionari de torn t'escrigués automàticament **Juan o Pedro**. El cas era diferent si l'afectat era estranger i nomia **Hans o Peter**. Curiosament un dels pocs noms que no va esser traduït quasi mai va ser el de **Coloma**. No conec ningú del país que li posassin **Palo-ma**. L'actitud davant els llinatges era diferent, encara que sovint eren pronunciats a la castellana. No és gaire difícil de trobar qualche mallorquí que en l'actualitat pronuncia el seu llinatge **Jaume** amb el so de la -j- castellana, fent fer vertaders equilibris a la gargamella. I és que els devots de l'"Ancien Régime" predicaven la unitat procurant la uniformitat.

La nostra santa mare "Televisión Española" encara no ha abandonat del tot els vells costums i ara i suara deixa caure a plom pel caixonet miraculós qualche **Narciso Serra** que toma d'es-

quema. El president de la Generalitat o bé és més sortat o té més bo i no li solen dir **Jorge Pujol** i molt menys **Jorge Colina** (!). El que és cert és que mai per mai no diran **Ronaldo Reagan**. No. No plourà d'aquest tro. Imaginau-vos el crit al cel que es llançaria —i amb motiu— si la TV3 digués **Jaume Carrillo o Enric Tendre Galvan** (!) La gent comença a saber que si una persona nom **Joan**, no nom **Juan**, ni **Jean** ni **Hans**.

La traducció quasi sistemàtica dels noms de lloc va arribar a agafar caïres quasi dantescs, alguns dels quals quallaren en la forma oficial. El desconeixement de la llengua en les esferes de l'administració era total. La ignorància assolí nivells insultants i era pregonada desvergonyidament als quatre punts cardinals. Pensem en casos com **San Lorenzo de Descardazar** per **San Llorenç des Cardassar**, o **Sa Barrera d'en Polla** (Santanyí) que en la cartografia militar apareix com **Sa Barrera d'Ampolla**. Què haurien dit si la dictadura hagués estat catalana —que Déu no ho permeti mai— i s'hagués oficialitzat **Magrana** per **Granada** o **Sant Llorenç del Femer** per **San Lorenzo del Escorial**?

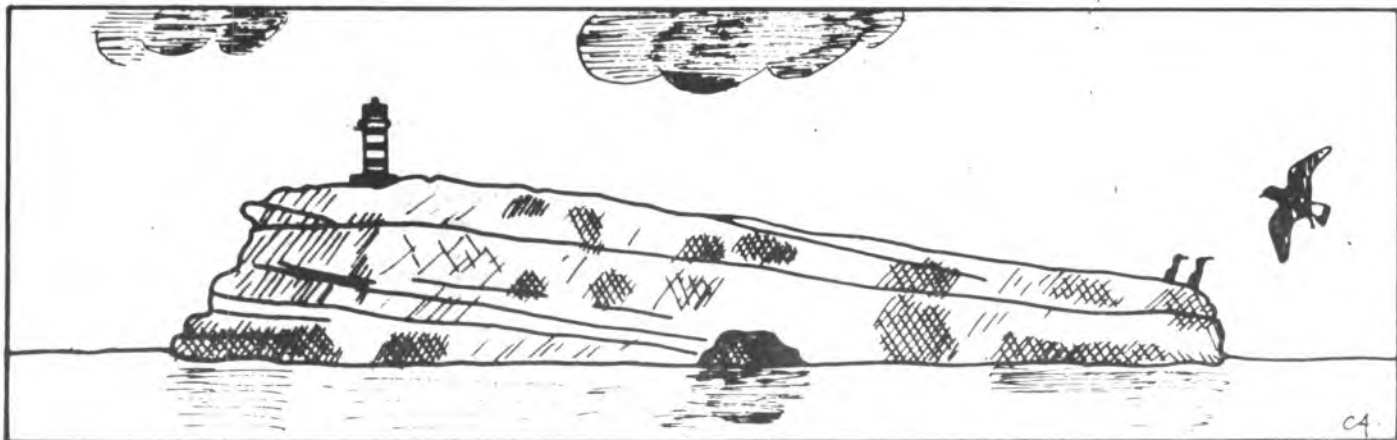
Es sabut que hi ha cert topònims majors que tenen formes antigues en diversos idiomes. Es ben correcte que un castellà digui, o escrigui, **Lérida** en comptes de **Lleida** si escriu en cas-

tellà, i no ens ha d'estranyar ni ens ha de saber greu. Ells coneixen sota aquesta forma el nom d'aquesta ciutat catalana. De la mateixa manera nosaltres podem escriure **Conca i Osca** en lloc de **Cuenca i Huesca**, si escrivim en català, o **Colònia** en lloc de **Köln**. Crec que la forma més respectuosa seria la d'utilitzar també aquests noms en la llengua del territori que és propi a cada un d'ells.

Qui cregui que tot és traduïble que intenti fer-ho per sistema. Prest o tard se'n temerà que no és possible sense caure en la ridiculesa. Sense sortir de Cabrera hom podria parlar de **la Isla de las Acelgas**, per **S'Illa de ses Bledes**, o de **la Seta** en lloc de **s'Esclata-sang**, o bé cercant raons ultra-etimològiques hom podria dir **la Cabeza del Moro Saltó** en lloc de **Es Cap des Morobutí**. El nom d'un puig de S'Horta, **Ses Mamelles** esdevindria **Las Tetas** (!)

L'agermanament dels antics pobles europeus sols es podrà dur a terme arrabassant de rel aquests costums malsans i caducs i fent que les cultures dominants dels estats de la vella Europa acceptin d'una vegada i sense trampes de cap casta, tot allò que dins el seu marc territorial és senzillament diferent i que per la simple raó d'existir té el més legítim dret a la supervivència.

Cosme Aguiló
Cala Santanyí,
octubre de 1985.

Fulls de vidre

de Jaume Serra

Per A. Servermans.

Presentar una obra literària és tasca força cuitosa car quelcom tan versàtil com la literatura (i aquí rau la seva grandesa) admet tantes interpretacions com lectors en potència tengui. Però l'impasse esdevé més gran si es tracta de la més elevada realització literària, com és la poesia. I la situació es fa del tot embarassosa si el presentador conta amb vint-i-cinc anys més de joventut que l'autor de l'obra, com és ara el cas.

Assentades aquestes consideracions prèvies, vaig acceptat excitat el repte d'encetar-vos els **Fulls de Vidre** de l'amic Jaume Serra.

Sols lligar el primer mot del primer vers ja entram de cos sencer a l'univers del poeta, en una sendera que mai no ha d'abandonar. El camí no pot esser més senzill i espontani: la MARE NATURALES, testimoni de la creació de l'HOMME, i oberta al desenvolupament de la VIDA. Prest ens adonarem que cadascun dels elements naturals són positius, tant que DEU s'hi manifesta inmanentment. Però l'equació no tendria cap sentit sense un centre generador i regent de tota existència, el qual no pot esser altre que CRIST, Jesucrist redentor dels humans, retornat a Déu. En el viatge del paradís terrenal el Jo poètic portarà a terme la noble empresa de Contemplació/Acció, en la que ens hi arrossegarem a tots. Com a la resta de la seva ja llarga Vida-Obra, en Jaume, en aquest primer aplec poemàtic es presentarà tal com és: com un capellà que viu al mateix temps que escriu, trobant qualsevol recer per plasmar el seu exemple de FE, amb el sorprenent mèrit d'associar una obra fresca, viva i entenedora per quisculla. Obviament el nostre Jaume no és pas en Verdaguer,

JAUME SERRA

EXLLS DE XIBBE

MALLORCA 1985

com algú fa poc va afirmar frívolament a la "Rev. Perlas y Cuevas", però no us cregueu que n'estigui tan allunyat.

Les vivències que se'ns transmeten als **Fulls** són en tot moment molt concretes per a nosaltres i absolutament quotidianes: MALLORCA n'és llur focus irradiador, de nord a sud i d'est a oest, tot ens resulta conegut. I sinó, escoltau:

"Mallorca gentil surava
Tudos, àligues, alzines
Als comellars,
Liles calcides"

I com a mostra de l'Acció posterior a la Contemplació que verifica aquests poemes, dos versos més, expressius de les in-

quietuds de l'autor referents a l'estimada Illa:

"La vull bella la vull neta
la vull fina la vull verge
..."

D'aquesta manera en Jaume es decanta clarament per un ecologisme militant, sense complexos de cap tipus, anteposant per bandera l'amor.

Localitzat ja el lloc dels esdeveniments es produeix el miracle. L'ídil·lic món del poeta sofreix el metamorfisme i el que ara importa és l'universal immortal, marginant l'anècdota. Així priva la natura salvatge i im-

"Ocells no els tanqueu
A dins cap gàbia
Que volin pel bosc
Fins a la mar llarga"

Tanmateix és en Ella on les seves criatures troben l'anhelat descans i una vida harmoniosa. Sia com sia, en els moments de desesperació Crist, l'amic quotidià, et pot donar una mà, el Crist d'olivera, o el Bon Jesús que va al Bar; el del desheradat de Nicaragua o el dels negres de Sudàfrica, però mai el dels ostentosos vaticants. I ja que la natura és allò verge i pur el poeta s'hi amolla complaent, podent apenes exclamar:

"Mar i Muntanya no em fan
Mal ni Bé
Em fan i em desfan
Així com volen"

Ha arribat l'hora de dir-ho ben clar: En Jaume aspira a la Totalitat; vol dir això, a la fusió harmoniosa amb l'Univers. El poema XVII ("Estels muntanyencs...") n'és una commovedora mostra i clau en tot el llibre.

Es indubtable que l'escriptura dels **Fulls** resulta espontània, natural i, en ocasions, graciosament enginyosa. Tant és així que de vegades ens topam amb autèntiques peces que molt bé es podrien considerar cançons populars (vegeu el p. IX). Per tant, sembla que la pretensió tècnica resta lluny, i l'abandó sovint dels signes de puntuació respon més que a altra cosa a la dificultat d'emmagatzemar el sentiment.

Per acabar podríem dir que de la lectura de **Fulls de Vidre** se'n desprèn un vast coneixement dels clàssics greco-l·latins, la qual cosa tendria un pont de plata cap a la nostra Escola Mallorquina, així com certs alens místics emparentats d'aprop amb St. Joan i Sta. Teresa, sense oblidar aquí de cap manera el Blai Bonet d'Entre el Coral i l'Espiga.

Que l'aposta per la vida de l'amic Jaume ens esperoni a cadascun de nosaltres en l'apassionant aventura de VIURE!

*Parlament pronunciat el 27-IX-85 a Consolació en motiu de la presentació del llibre

Dues paraules amb Antoni Vidal i Ferrando

Per Miquel Pons.

L'estiu acabava de colgar-se però el temps anava calent així i tot després de les pluges de Sant Miquel. Des de la nostra posada de la mar veíem com els turistes i les turistes tan des-tapades com Eva es tiraven a l'aigua color de cel de ceràmica i color de vegetació de la piscina. Els pins i mates i matulons s'havien rentat de tanta pols de primavera i estiu sense ploure. La terra que semblava un ermàs es va abeurar i ha tret els primers brulls. L'aire és net i la gent passa en silenci per contrarrestar aquella cridada que ens arriba del nord europeu i les músiques tan estridents i que tot plegat eixorden, ens impedeixen una conversa natural i planera i molt manco un diàleg sobre poesia.

De totes maneres, a casa, a la posada de la mar, tenguérem una primera xerrada amb Antoni Vidal, tot just arribat de Gandia, on es feu mereixedor del premi Ausiàs March, català del regne de València, segurament de la mateixa Gandia, on hi neixeria el 1397.

"Yo só aquest que'm dich Ausiàs March!" va escriure el poeta del segle XIV.

"Jo som aquest que em dic Antoni Vidal..." podria escriure l'amic poeta perquè el seu vers és la paraula que l'identifica.

Situem el premi Ausiàs March.

A Gandia per les fires i festes de Sant Francesc de Borja fan l'entrega de mitja dotzena de premis: fotografia, diapositiva, escultura, pintura, narració curta i poesia, que dit sia de pas és el més important. Els premis s'entregaren el 3 d'octubre amb l'assistència de la Regina de la Festa i la seva cort, com si fos una revivalla jocfloralasca. Hi assistí el Conseller de Cultura de la Generalitat, Joan Rigol. El premi està dotat amb dues-centes mil pessetes i una escultura de marbre blanc. Les escultures dels altres premis són negres. Fins i tot amb això hi ha diferència.

Sols record els noms de Vicent Andrés Estellés i Vicent Salvador, els dos premi "Ausiàs March". Vicent Salvador fou el guanyador de l'any passat. Quedaren dos finalistes. Les opinions estaven dividides però al final es decidiren per "El brell dels jorns". Sembla que va pesar el criteri de Vicent Andrés Estellés per fer inclinar la balança cap "El brell dels jorns". Segons ell era el millor dels presentats i repetia i llavors que estic content perquè és del mateix poble que Blai Bonet.

¿Què és "El brell dels jorns"?

Anava fent poemes i quan vaig veure la unitat que tenien he continuat sota el mateix denominador comú, gellant una idea. El brell és un contrapunt entre un present personal desencisat i a l'enfront d'un passat de lluita i fe del futur, que ha vingut una mica frustrat per dos motius importants. Un perquè aquest futur era utòpic i l'altre perquè no hem de culpar a ningú de la frustració sinó a nosaltres mateixos que l'hem gestada. Si es llegeix bé toca notar dues coses. Que desencisar no vol dir conformisme i l'altra que s'hi ha de veure és la necessitat peremptòria de l'esperança personal de cadascun.

"El brell dels jorns" té una segona part "Calafonollar".

"Calafonollar", extret de "La vida en rosa", apart de ser una història d'amor es podria considerar paral·lel a "El brell dels jorns", en quant hi ha una esperança amb l'amor per acabar amb un desencís amorós, que no vol negar l'existència de l'amor. Aquí s'hi ha de veure una necessitat urgent de l'amor. No és una qüestió personal. No vull dir quan parl d'una frustració amorosa que sia una frustració personal, sinó resaltar, per contrari, la importància de l'amor.

Temps per a la composició. Comprensió.

Temps? Miquel any. Ge-

sió? Dos poemes de quan tenia vint anys, refets, on es palesa una línia de Blai Bonet, de la qual he procurat fugir. Feia temps que no llegia poesia el que em fa pensar que el llibre s'allunya de tota influència manco el primer poema. La inspiració està dins la paraula, la bellesa i significat de la paraula. He triat les paraules. Intent enriquir la llengua.

Per què aquest llarg silenci com a poeta?

Sí. Un silenci de vint anys. Per les circumstàncies. De totes maneres no he deixat mai de ser poeta. Volia estudiar Literatura i les circumstàncies m'empenyeren a estudiar Història. M'agrada la Història perquè és l'Home i la Poesia també és l'home des d'una altra perspectiva. Vaig continuar dins la Història, dins l'escola... He fet llibres d'Història. "La població i la propietat de la terra en el Municipi de Santanyí" (1868-1920) és la meua tesi, el "Pregó" de Sant Jaume, 1985, he col·laborat a una Història de Mallorca, 1982, i altres coses i cosetes. Prepar la tesi. Què més? Però me n'adon que la Poesia era lo meu, encara que sofresc molt amb cada poema. La satisfacció per a la Història és més tardana i lenta.

El dia s'ha escurçat. Foscando es desperten les músiques i ja no hi ha qui s'entengui. Tallarem l'enraonada quan era tan animada i la continuarem a la llar d'Antoni i Rosa i la parella de fills. Porta Murada, carrer de Ciutat, façanes torrades i l'esgrafiats de cel·les abundoses a Santanyí. Si seguïu per carrer de Ciutat trobareu la casa de Blai Bonet. Ca N'Antoni Vidal es localitza al carrer d'es Velar, passada la caserna de la Guàrdia Civil, a les darreres cases, davant per davant l'alt i antic mur del clos de l'amo En Tomeu de sa Vall, quan la vila perd el nom i la fisonomia dins la fosca de la nit i la fosca d'antigues cultures i la fosca als sementers

El poeta ens espera acompanyat de la família més íntima i els llibres i les pintures i la quasi Victòria de Somotràcia, alada, marbre blanc i l'etiqueta Premi "Ausiàs March" (sic.) Gandia, 1985.

I tornarem a la conversa...

-Altres projectes?

-Un altre llibre quasi acabat del tot "Racó de n'Aulet". Tota la significació de la terra. Un cant a la terra pel que té de país. Un de començat amb un títol que encara no és definitiu "Papers d'aniversari" mescla de la visió de les coses quotidianes i les coses transcendents. Una equivalència a la recerca de la bellesa de les coses i de la vida.

-I Vicent Andrés Estellés?

-Una gran humanitat. Un encoratjador. Obert, aparentment optimista, irradija benestar als que estat al seu costat. Alegríssim malgrat les seves malalties. Jovila, comunica alegria. Bromista i amb ganes de viure. Repartia aferrades pel coll i comprà bombons per els meus amics. Amb la seva companyia com a home i com a poeta també premi "Ausiàs March" i amb la de Joan Oliver, altre premi Ausiàs March i amb la de Joan Oliver, altre premi "Ausiàs March" no s'hi està gens malament.

***

I encara Antoni té més corda. Recorda que va sentir necessitat de tornar a la poesia, d'escriure poesia. De tornar als clàssics Espriu, Joan Oliver, Pere Quart, Foix, Ribera... Que s'ha posat al dia com a lector de poesia, on hi ha arribat després d'estar fart de ser massa científic estudiant i fent història. La poesia m'ha alegrat la vida...

La nit era alta quan ens acomiadàvem després de parlar i llegir versos, que com a martells em tupaven els polsos.

"Era ahir que invocàvem l'esperança, l'alènar

INFORMACIO LOCAL

NOTA DE LA REDACCIO SOBRE SA TORRE NOVA

Per excés d'original s'ha ajornat per la propera edició la publicació d'uns articles sobre l'edifici de Sa Torre Nova. Hem sabut que l'Ajuntament ha passat a ésser propietari del solar on està situada i sembla que hi ha una certa predisposició per a dur a terme la seva restauració. Dedicarem una especial atenció a les ruïnes de les casetes dels torrers que, a parer nostre, constitueixen un testimoni eloqüent de l'espai quotidià que utilitzaven els talaïers que vigilaven la nostra costa.

INFORMACIO LOCAL SANTANYÍ

El passat dia 12 el pintor Ponç Fullana inaugurà una exposició d'olis a la Sala d'Art de la Caixa. La mostra es componia d'obra realitzada a Santanyí, Cala Figuera, Sòller, Pollença i París. El paisatge i la composició componien l'obra presentada plena de simpatia, on destacaríem la lluminositat i el colorit, que no solament és una característica accentuada de Ponç Fullana sino dels pintors de Santanyí.

Es pot parlar d'un autèntic èxit en tots els sentits. Èxit en quant a visitants, èxit artístic i èxit de venda.

Es important veure de tant en tant una mostra dels pintors de la vila. Per altra part tenim notícia que dos pintors locals han estat convidats a exposar a Ciutat.

***

Dins la programació de la IX Setmana dels Orgues històrics, el passat dia 11 tenguérem un concert d'orgue a càrrec del professor Hans-Dieter Möller, que interpretà obres d'Ar-

de Sala, Miguel Correts i al final interpretà una improvisació, que resulta d'alta qualitat. Completà el concert l'Orchestra Neusser Kammerorchester dirigida pel seu director Wilhem Shepping, que interpretà Concerto grosso op. 5, de Georg Friedrich Händel, Sonata p. Trompeta i corda de Giuseppe Torelli. Va actuar de solista el trompetista Dietmar Wengeroth. Totes les interpretacions tant a l'orgue com de l'Orchestra foren molt i llargament aplaudides pel nombros públic que omplia l'església parroquial.

El Rector Bartomeu Ramis es dirigí als mallorquins explicant amb claretat quina era la situació de l'orgue en aquest moment. Als alemanys es dirigí el pastor Dietrich Illebrand i a tots el Vicari General, Mossèn Bartomeu Vaquer, que portava la representació del Senyor Bisbe Ubeda Gramaje.

INFORMACIO LOCAL

El passat dia 11 d'a-

quest mes, a posta de sol, un grup de vuitanta persones joves emprengueren la marxa cap a Sant Salvador a peu. El fet de que fora lluna nova dificultà la marxa, però així i tot es logrà l'objectiu.

Després de fer la nit dalt del puig, a la matinada del dia 12 tornaren cap a la Vila. Arribaren d'avans migdia i dins el pati de la vicaria els fou servit un dinar preparat per l'Associació de Mestresses de Casa. Tots arribaren ben cansats incluint al capdavant de la marxa, el vicari Miquel Manresa de qui sortí la idea i organització d'aquesta anada a Sant Salvador.

***

En els moments de tancar la present edició la Plaça comença a animar-se en motiu de la Fira. Els firers ja han muntat les seves casetes. Esperam que sigui un dia bo per tots. A la propera edició donarem més notícies.

***

Diumenge dia 6 d'Octubre un grup de joves de Santanyí, entre els quals hi havia diversos nins i d'altres no tant nins, partiren d'excursió al Torrent de Pareis. L'organització corregué a càrrec de la delegació local del GOB.

El recorregut de qualque esbraonada. A l'arribada a Sa Calbora alguns dels 43 que formaven l'expedició nedaren, passant després tots a una terrassa vora el mar on feren un dinar de companyerisme a base de pa i taleca, ensaimada i xampanya. S'ha de dir que la millor nota d'alegria la donà en Guillem Amengual "en Guillem de Sa Cova" amb la seva rialla contagiosa a l'hora de les dificultats.

El següent diumenge, una part del mateix grup assolí l'hermosa tasca de recórrer un altre torrent, el torrent de Coanegra, la bellesa del qual fou un estímul per a repetir prest l'experiència.

Associació de Veïns Cala Figuera

ESCRIT DE L'ASSOCIACIÓ DE VEÏNS DE CALA FIGUERA A "SAL I XEIXA"

El passat mes d'Agost, a l'explanada del moll, va tenir lloc l'assemblea anual ordinària de l'Associació de Veïns de Cala Figuera, on es donaren a conèixer la memòria d'activitats i balanç de comptes.

El motiu principal d'aquesta assemblea fou la renovació de la Junta Directiva, que quedà constituïda de la següent forma: President D. Jaime Bonet de La Presa, Vicepresident D. Miguel Vicens Adrover, Secretari D. Fernando Ramón Bril, Tresorer D. Guillermo Pons Tomas, i Vocals Da. Mercedes de La Presa Garcia, Da. Francisca Amengual Nadal, Da.

Mágdalena Mas Sbert, Da. Juana Suau Ferrer, D. Juan Ferrer Canaves, D. Miguel Ramón Cedrun, D. Bartolomé Vidal Bonet i D. Jaime Grimalt Cerdo, així com el Batle Pedani D. Joaquín Lorenzo Rodríguez i el Celador del Port D. Pedro Ferrando Vial.

El tema més important tractat per la nova Junta ha estat el projecte de Sanejament de Cala Figuera que contempla un clavegueram i un emissari submarí. La majoria de veïns està d'acord amb el dit projecte de clavegueram, sempre que doni servei a tota la població i no a una part, com està previst en el mateix. No es creu adequada la solució del emissari submarí, que vessaria les aigües brutes a la mar, per ésser contrari a la campanya de protecció del

litoral balear organitzada per la Direcció General del Medi Ambient, patrocinada per la Comunitat Autònoma Balear i la realitzada per el Ministeri d'Obres Públiques i Urbanisme. Campanyes donades a conèixer per televisió, premsa escrita i ràdio, així com el repartiment de fullets, cartells i bosses de fems.

L'associació en escrit dirigit al Sr. Conseller d'Ordenació del Territori i Obres Públiques, proposa l'ampliació de la xarxa de clavegueram i la substitució del emissari per una planta depuradora amb capacitat per tractar les aigües brutes de la Cala i de Santanyí, les quals podrien ésser aprofitades per la pagesia, donada la manca del preciat líquid.

En el Ple de l'Ajuntament celebrat el passat 20 de Setembre, figurava en la seva ordre del dia la sol·licitud d'ampliació de la xarxa de clavegueram i l'estudi d'una planta depuradora.

A l'esmentada Assemblea també es donà compte de les despeses de l'Associació al llarg de l'any.

Cal destacar la donació de 25.000. pts, feta a l'Ajuntament, com ajuda per la compra d'una llanxa de salvament de la Creu Roja de la Mar, que s'ha de instal·lar a Cala Figuera.

El passat 29 de Juny l'Associació i la de Pescadors varem organitzar els actes de retorn de la imatge de Sant Pere a la Cala, i que finalitza amb un berenar de germanor. Des d'aquestes pàgines volem agrair les donacions fetes pel fuster D. Llorenç Vidal i el mestre de pedreny de Santanyí D. Toni Vidal, les quals formen el peu damunt la qual està col·locada la imatge.

La Junta Directiva demana la col·laboració dels veïns, amics i visitants de Cala Figuera en el manteniment de la neteja, tant a la mar com als carrers i solars, evitant elssorolls, respectant les normes i senyals de circulació i mantenint l'ordre en tots els sentits.

Quedam a disposició de tots els veïns

La Junta Directiva de
L'AAVV de Cala Figuera
Cala Figuera, 4 d'Octubre
de 1985

SAL I XEIXA

Si encara no estau subscrits podeu adquirir SAL I XEIXA en els establiments següents:

- Fotografia Bordoy, Santanyí
- Can Talaia, Santanyí
- Estanc de Can Corriola, Santanyí
- Estanc de Can Prim, Santanyí
- Comestibles Can Perlo, Es Llobards
- Forn des Molí, Es Llobards
- Botiga Can Polla, Calonge
- Supermercat Germans Vallbona, Calonge
- Llibreria Migjorn, Cala d'Or

MATADERO DE AVES

M. CABRER

C/. Estación, 44 -

ES LLOMBARDS

RECORDS DE FESTA.

Amb el signe d'anima-da participació, transcorre-gueren enguany les Festes de Sant Miquel. Efectiva-ment, va quedar demostrat que els calongins són molt amics de fer festa.

A continuació donarem un petit resum d'alguns dels actes que es varen de-senrotllar aquests dies.

ESTRENA DELS GOIGS DE SANT MIQUEL.

El dia de Sant Miquel i al final de la Missa Major es varen cantar els "Goigs de Sant Miquel" per primera vegada. La lletra és d'En Pere Llabrés, la música d'En Marc Vallbona, l'il·lustració de P. Ll. Fornés i amb la no-ta històrica a càrrec de Mn. Baltasar Amengual. D'aquests goigs se n'ha fet una edició que està inte-grada dins la col·lecció "La Sibila" amb el número 68. Un exemplar dels mateixos va esser entregat a cada un dels feels que assistiren a la missa (A una altra part oferim un fascimil de l'esmen-tada edició dels Goigs).

SA PESTA.

No va esser pesta, sinó tot el contrari la representa-ció que els joves i al·lots de Calonge feren de l'obra de teatre "Sa Pesta" d'En Pere Capellà. Malgrat aque-sta obra sigui bastant difí-cil d'interpretar els calon-gins en sortiren ben airo-sos, les alabances són gene-rals i creim que totalment merescudes. Es necessari reconèixer el treball amb aquests joves han fet i el suc que n'han tret. Des d'aquí els volem donar l'enhorabona al temps que voldríem encoratjar-los a seguir amb aquests fets que tant tenen que veure amb la vida social del nostre poble.

CONCURS DE GLOSES.

Aquest any ja es la

Calonge

quarta edició de Concurs de Gloses Escrites que va con-tar amb la participació de devuit glosats d'altres tants glosadors dels diversos in-drets de Mallorca.

Els guanyadors foren els següents:

Primer premi: PERQUE HEM VEIG OBLIGAT de Joan Grimalt.

Segon premi: MONT-NABER, POSSESSIO DE MUNTANYA d'En Pere Gil.

Primer per autors lo-cals: ES RECO MES ESTI-MAT d'En Jaume Julià.

Menció especial a CADA PEDRA DE MA-LLORCA ES MEREIX UNA CAN ÇO d'En Rafel Bordoy.

Com ja es ve fent cada any, es farà una edició amb els glosats premiats junta-ment amb els demés que fo-ren finalistes.

CONCURS DE COQUES DOLCES.

Dins el camp dels con-cursos, la gran novetat d'enguany va esser el Con-curs de Coques Dolces a n'el qual participaren un total de vint-i-tres dones i al·lo-tes calongines. El premi a la coca o pastís més bo va correspondre a na Carme Adrover que participava amb una "Coca de Crema d'ametles i Licor 43" el pre-mi de la millor presenta-ció i originalitat va esser per n'Antònia Adrover Vadell que participava amb "Bizzo-cho Relleno", que re-presentava un llibre obert amb una inscripció que feia referència a Sant Miquel.

EXPOSICIO DE FOTOGRAFIES ANTIGUES.

Altre novetat per Ca-longe va esser l'exposició de fotografies antigues que despertaren enterenyinats record de molts de calon-gins, al temps que servia perquè tots coneguessim un poc més els nostres avant-passats, i alguns, esdeveni-ments d'anys enrera que

són la història del nostre poble.

ESPORTS.

FUTBOL.

Un total d'onze gols es varen fer al partit de fut-bol de casats contra fadrins. Encara que bastant igua-lats a la fi foren els fa-drins els qui guanyaren amb el resultat de cinc a sis a fa-vor dels joves.

PING-PONG.

En Xisco Adrover va esser aquest any el guanya-dor del ping-pong dins la ca-tegoria dels majors. A la dels menors va guanyar en Joan Rigo, i de les al·lotes la guanyadora fou na Joana Lladonet.

SEMIMARATON.

Quatre categories parti-ciparen en el semimaratón; majors masculí i femení i menors, també masculí i fe-mení. Els que guanyaren varen esser: Majors Tomeu Roig i Bel Rigo. Menors To-meu Adrover i Margalida Torres.

TENIS.

Aquesta competició va esser un afegitó als actes

programats en principi i varen prendre part d'ella un total de dotze jugadors. Des-prés de les corresponents eliminatòries jugaren la final en Xisco Adrover i en Matias Adrover, va guanyar en Matias, proclamant-se guanyador del primer tor-neig de tenis de Calonge.

HOMENATGE ALS PADRINS.

Sota el patrocini de "la Caixa" va tenir lloc un acte d'homenatge a una cin-quantena de persones ma-jors del nostre poble. L'ac-te va consistir en una missa, un parlament a càrrec de l'Honorable Con-seller Sr. Miquel Fiol Com-pany acabant amb un refresc de companyeris-me, en el curs del qual es varen entregar als padrins un objecte commemoratiu.

***

Aquests son alguns dels actes més significatius, de les nostres festes no obs-tant n'hi va haver més, que per no allargar no des-glosam, com varen esser: La Festa pagesa, la vetlada de ball de bot, el recital d'En Toni Morlà, etc. Ara ja no-més queda desitjar que amb salut poguem arribar a les festes de l'any que ve. Molts d'anys.

Una padrina amb la seva neta.

GOIGS A SANT MIQUEL ARCÀNGEL

Titular de la Parròquia de Calonge (Mallorca)

A Calonge, l'ors estàng,
fort Arcàngel del Senyor
daumes fe daumes coratge
Sant Miquel, nostre Patró

«Qua com Deu's al cel vintades
quan Satàn pegà el seu cot
de resolta, i el tirava
a l'infern emmalalt.
De llavors son el putge
per combatre el temptador
Daumes fe

Portaestendard invencible
de l'extol celestial,
son escut i arma invencible
de qui lluita contra el Mal
Impugnau vostre mesuratge
i treu la llum defensiu
Daumes fe

E's Calonge el vostre poble,
que amantat atreueixen,
ferme gent feliç i noble
comadora d'amor i pau
Amb el vostre patronatge
creixen tot bona valor
Daumes fe

Conseguim la natura
que tan bella ens envia,
que mai la mala ventura
en destrou cap espina

Feis que el nostre paisatge
canti net al Creador
Daumes fe

Perque tenguí bona arxada
protegiu el calonge,
que aquesta terra estimada
doni el blat i el fruit més fi.
En la pesca i marinatge,
condueu vos el timó
Daumes fe

Bella espècia us construeixen
aquí l'any nou els padrons
i amb gran pag la benecor
les mans del Bisbe Campins
Per Mallorca aquest patronatge
signa castell protector
Daumes fe

Mantingu la fe heretada
con vintades del món present
no podem ser la sal fada
ans feliç i llum ardent
Uniu al nostre llinatge
futur i tradició
Daumes fe

Pel cel daumes el passatge
pel judici, el gran perdo
Daumes fe daumes coratge
Sant Miquel, nostre Patró

LETRA: Mn. Pere Llabres i Martorell
MUSICA: Marc Vallsbona i Adrover
DIBUIX: Pau Lluís Fornes

V. Deu ha donat tot als seus àngels

R. De guardar-te en els camins

PREGUEM

Deu i Pare nostre del cel, que heu donat al poble, pelegrí a la terra, la forta defensa de l'Arcàngel
Sant Miquel, fets que amb el seu patronatge, sociem el Maligne, vos serviguem amb fidelitat i pietat de
cor i us reconeguem sempre i davant tothom com l'únic Deu vivent i veritable. Per Crist Senyor nostre
R. Amen

Meteorologia

METEOROLOGIA DEL MES SETEMBRE del 1985

Dades obtingudes per Gregori Suau, en es Molí Petit

Dies	Temp. Mín.	Temp. màx.	Litres Ploguts
1	15	33	---
2	14	32	---
3	16	34	---
4	16	31	---
5	17	31,5	---
6	17	33,5	---
7	17	33	---
8	17	33	---
9	17,5	33	---
10	16	33	---
11	15,5	31,5	---
12	16,5	32	---
13	17	31	---
14	19,5	30	---
15	18	30	---
16	17	26,5	---
17	17	27	---
18	15	31,5	---
19	18	26,5	---
20	14,5	31	---
21	14	30	---
22	14,5	31	---
23	14,5	31,5	---
24	14,5	32,5	24
25	15	23,5	19
26	17,5	33,5	3
27	19	30	---
28	17	31	---
29	14,5	31	---
30	15	31	---

Total Litres 46

S'Alqueria Blanca

De la Parròquia tenim notícies que a primers de novembre es vol començar novament la catequesi per a infants i joves. Un grup de catequistes assistiren el dia 28 de setembre a la jornada que tengué lloc al Seminari Nou.

Com a catequesi d'adults, que va pel quart any, s'ha continuat celebrant la missa del dimecres sens interrupció durant tot l'estiu encara que amb manco assistència de participants.

Dia 5 d'Octubre una representació de la Parròquia va assistir a l'Assemblea Diocesana que se celebrà a la Porciúncula. L'Assemblea es quedà reduïda a un horabaixa d'informació feta pels distints membres de la nostra comunitat diocesana,

que fou molt densa. A alguns moments, ens atrevim a dir, que es va fer pesada.

Ens alegrem que el Pare Pere Rigo, teatí de Ca'n Timoner, resident a Mèxic, no hagi tengut cap denou quan el terratrèmol que malparà la vasta ciutat mexicana.

El grup "Pou del Rei" va tornar repetir l'obra de Catalina Rigo Estelrich, "Curta però guitxera" estrenada per Sant Roc. També la representaren a Pina, per Sant Cosme i Sant Damià.

C.D. ALQUERIA.

L'equip titular del Camp Municipal de "Sa Taulera" no ha pogut començar millor la present

temporada 1985-86, amb sis partits jugats sense conèixer la derrota, essent l'únic equip de la categoria —juntament amb el líder Santa Ponça— que pot fruir d'aquest privilegi.

Cal felicitar per tant aquest conjunt que, dirigit per la mà mestra de l'entrenador Llorenç Rigo, posa tot el seu interès i esforç de cara a la bona marxa del club, tenint en compte per altra part que dins aquesta Primera Regional hi ha equips de cert nom i de certa categoria: Espanya de Lluçmajor, Binissalem, Petra, Soledat, etc., etc.; precisament aquest darrer serà el proper rival que visitarà "Sa Taulera". Del resultat d'aquest partit ens ocuparem a l'altra edició de "Sal i Xeixa".

Referent al darrer par-

tit disputat a S'Alqueria contra el darrer classificat Sant Jordi, hem de dir que l'equip local va haver de suar molt perquè els dos punts quedassin a ca seva, ja que quan començava la segona part el Sant Jordi conseguia el 0-2, però quedaven encara 44 minuts de joc, i va ésser llavors quan va arribar la reacció de l'equip local, el qual va passar a dominar la situació més pel seu coratge que pel bon joc realitzat. Fruit d'aquesta reacció es va arribar al final amb un 3-2 molt valuós. Hem de destacar l'actuació del xilè Ian Christie, que mitjançant la seva genialitat, va aconseguir tres gols de magnífica execució.

Enhorabona al·lots! I a seguir la ratxa.

La Inquisició i Santanyí (i III)

Ramon Rosselló

Segueixen demanant-li el per què no partí quan fou desterrada, en pena de 200 assots si era trobada. Ella contesta que no sortí de Mallorca perquè és pobra i a més el seu marit aquell any era síndic de Santanyí.

A continuació, els senyors inquisidors també feren prendre i tancar dins la presó Onofre Abrines, marit de l'acusada, i guarda de la torre.

Les penitències espirituals imposades a l'acusada eren: durant dos anys s'havia de confessar una vegada cada mes, i havia de resar tots els divendres i dies de "Nuestra Señora" un rosari de 50 avemaries i 50 pare-nostres. Després li manaren que dins un mes surti a complir el desterro en pena de 200 assots i 8 anys de deterro, si no ho compleix.

També foren presos Pere Bonico i Guillem Escalles. El dit Bonet, exposa que té la consciència ben tranquil·la, és persona de 80 anys i per la gràcia de Déu és dels pagesos més honrats del Regne, "y está en perpetua melancolía de verse preso en dicho Tribunal"; per tant demana que li tornin la llibertat amb fiança.

Declara Onofre Abrines. Diu que essent guarda de la torre comunicava amb la seva dona, però que a vegades se n'anava i la deixava tancada amb coses de menjar. Tenia intenció de vendre "la poca hazienda que aquí tiene" i així poder complir el desterro imposat a sa muller, cosa que per uns contratemps no ha pogut complir. Però que la vila de Santanyí el va elegir síndic perquè anàs a Madrid per negocis propis de la vila "y estava juntando los papeles que éste avía de llevar y en estando juntos se avía este de partir y llevarse consigo a la dicha su muger".

Sequeix amb una declara-

ció de Pere Bonet Bonico (aquí diu esser de 64 anys) i altra declaració de Guillem Escalles. Aquest diu que va conèixer la dona Aloí un dia quan anà a la torre de Portopetro i "al entrar en dicha torre en la puerta della vio una muger que estava cosiendo y sentada en una estornia y luego que vio a éste se entró dentro del aposento de Onofre Abrines su marido, guarda de la dicha torre". Així mateix diu que quan va saber la causa del per què la dona s'amagava, va comunicar el cas la passada Quarisma mentre es confessava amb fra Alzina, religiós del convent de Sant Francesc de Paula, de Campos, i aquest li digué que ho comunicàs al rector de Santanyí.

També fan declarar Rafael Bonet, fill del sobredit Bonet de les Salines. Diu que era freqüent que l'esmentat Abrines passàs per la possessió quan anava de la torre a Ciutat. Diu que la dona Aloí no anava públicament per la casa del seu pare sinó que estava tancada amb ~~clau "en unos en"~~ clau "en unos entresuelos de dicha casa". Diu que el rector de Santanyí sabia que tenien en sa casa aquella dona i que va dir al seu pare que no cometia cap falta ans al contrari feia una obra de caritat. Cosa semblant els digué el doctor Muntaner, rector de Santa Eulàlia, un dia que eren a Ciutat per negocis.

Declara Magdalena Mòger, que viu a les Salines, i sovint va a agrair i fer net la casa de dit Bonet de les Salines.

També fou citat a declarar Gabriel Muntaner, rector de Santa Eulàlia de Ciutat i "ordinari" de la Inquisició a Eivissa, jutge de béns confiscats i consultor qualificant del Sant Ofici. Diu que va aconsellar al fill de dit Bonet que

expulsassin de casa la dona Aloí.

Continua el procés posant la sentència: "Fallamos... contra la dicha Joana Aloya que la devemos de condenar y la condenamos a que hoy día de la publicación desta nuestra sentencia sea sacada en una bestia de albarda y desnuda de la cinta arriba le sean dados ducientos açotes por las calles públicas y acostumbradas desta Ciudad con voz de pregonero que publique sus delitos y en quatro años de destierro precisos de todo el distrito de esta Inquisición de más del tiempo que está desterrada..."

L'acusada digué que apel·laria la sentència davant l'inquisidor general.

La sentència contra Pere Bonet Bonico de les Salines, perquè ocultà en sa casa l'acusada, fou que havia de pagar 100 lliures i les despeses "cuya tasación a nos reservamos".

Guillem Escalles fou condemnat a pagar 50 lliures i les despeses.

Hi ha una nota de l'alcaid de les presons que diu que Guillem Escalles "al anochecer se avía uydó y deho fuga de dichas cárceles dexándose caer por una ventana de las casas del doctor Catalá". Una altra nota afegeix que n'Escalles "con poco temor y respecto de la Justicia que V.S. administra despues de aver hablado muchas palabras violentas y descompuestas y echo acciones y meneos de arto escándalo por sentencia tan pia... huyó por las bentanas de las dichas prisiones".

La sentència contra Onofre Abrines fou que havia de pagar 50 lliures i despeses.

Hi ha una altra notificació que diu que al port de Ciutat hi havia "ocasión de buen pasaje de ocho galeras para España".

i fou manat treure de les presons Joana Aloí perquè complís el desterro. De fet dues persones la portaren en una barca fins a Portopí on eren les galeres.

De Guillem Escalles es diu que després de la fuita, fou tornat agafar, millor dit, apenedit es presentà al Tribunal. Declara que quan fugí anà recta via fins a Santanyí "y allí ha estado todo el tiempo que ha estado fugitivo comiendo y beviendo con su muger y hijos, de día salía a la marina y ejercitávasse en casar alguna liebre o conejo para vender para sustentarse y a las noches bolvía a su casa y tomava para su sustento lo que avía menester y se bolvía al campo por miedo que no le prendiessen". Diu que totes les persones, i també el rector de la vila, l'aconsellaven perquè es presentàs davant l'inquisidor.

Hi ha una petició de clemència on n'Escalles exposa tenir muller i molts de fills; un d'ells de poca edat ha mort de fam aquests dies perquè sa mare no tenia llet, i tota la família demana almoïna; fa temps no han pastat pa; el valor dels mobles no arriba a 10 sous... i si està molt de temps pres tota la família morirà de fam.

Hi ha una petició dels jurats de Santanyí a favor de n'Escalles, exposant la seva pobresa i essent pare de cinc fills.

La sentència contra n'Escalles diu "que si el rigor del derecho hubiéramos de seguir le pudiéramos condenar en muy grandes y graves penas, más queriéndolas moderar con equidad y misericordia"... però atenent que s'ha presentat voluntari, atenent l'extrema pobresa, és condemnat a quatre anys de desterro. (AHN Inquisició lligall 1.712).

Notícies d'Es Llombards

Rectificació:

Al darrer número de "Sal i Xeixa" en la notícia de les tomàtiques gegants es va dir que eren de l'hort d'En Tomàs Lluís, quan havia de dir Tomeu Lluís, perdonau l'error.

***

En el Bolletí Oficial de Balears del passat dia 17 de Setembre va esser publicat l'admissió a cobrir les places vacants de policia municipal, entre altres, un jove llombarder, es tracte de Bartomeu Bonet Vidal (de ca'n Mino), enhorabona.

***

Ha tornat a començar el curs escolar en el parvulari de les monges d'Es Llombards, enguany hi van un total de 10 nins i 2

nines, la mestra segueix essent Sor Elisabel. El número és baix ja que alguns decidiren anar a Santanyí.

***

La setmana que va del 7 al 11 d'Octubre el parvulari romangué tancat, i no era amb motiu de cap vaga dels al·lots, sinó perquè la mestra va caure i es va fer un poc de mal a les cames; però després d'uns quants dies de repòs es va reincorporar a la feina, i el dia 14 va tornar obrir les portes per així continuar el curs escolar.

***

A la darrera vinguda de la unitat mòvil de la Germandat de donants de sang, que tingué lloc dia 15 d'Octubre, hi hagué 38 persones, entre elles 3 per primera vegada, que volgue-

ren col·laborar a la tasca humanitària, que és donar un poc de sang per

salvar vides, gràcies a tots.

DIA DEL DONANT DE SANG

El passat dia 3 d'Octubre SAL I XEIXA fou convidada a una xarxa que la "Germandat de donants de sang" oferí a Manacor per a tots els col·laboradors i mitjans de comunicació de la part forana per preparar la festa del DIA DEL DONANT.

La conferència va esser dada pel vicepresident senyor Víctor Gestau amb l'assistència d'alguns membres de la Junta Rectora i col·laboradors de les zones de Manacor i Felanitx.

El senyor Gestau començà dient que la sang donada a Mallorca un 70 o/o procedeix dels pobles i el 30 o/o restant de la ciutat de Palma i uns dels motius de fer el dia del donant a Palma és per moure un poc la ciutat; però per això també és necessària l'ajuda dels pobles.

La festa tindrà lloc en

el Palau de Congressos del Poble Espanyol el proper dia 17 de Novembre, damunt les 11 del matí. La diada consistirà en l'Assamblea General, l'imposició de les distincions als donants en més de 10 i 25 donacions de Palma, l'entrega del carnet 20.000, l'estrena d'una pel·lícula en video feta i realitzada a Mallorca i per mallorquins, que servirà per fer actes de divulgació pels pobles o centres que ho demanin. Per acabar hi haurà un gran fi de festa, amb la participació d'Antoni Morlà, un cantautor novell i una figura destacada de la música espanyola. Al mateix temps tindrà lloc a la plaça del Poble Espanyol una festa infantil per a tots els al·lots assistents.

Hem de dir, segons unes notes dades pel responsable de la germandat amb la premsa forana, que enguany fa 13 anys que nesqué la Germandat de la mà de D.

Angel Lobo Iglesias i en fa 12 que se celebrà el primer dia del donant, exactament el 25 d'Octubre. També el 24 d'Octubre de l'any 1974, el president, en nom de tots els donants, es comprometia, davant la Direcció de la Residència Sanitària, a que mai no faltàs més sang a Mallorca i prohibia la compra de la mateixa.

El senyor Victor notificà també a tots els assistents que Son Dureta havia adquirit una màquina per fer "plasmaferesi", consistent en separar de la sang del donant sols el plasma per així assegurar la no infecció a Mallorca del SIDA, que gràcies a Déu, a Mallorca per ara el tenim controlat.

També ens donà un full on hi ha el número de donants que tenen cada poble de Mallorca, i per coneixement de tots publicam els referents a les poblacions del nostre terme:

-Santanyí, 134 donants

-S'Alqueria Blanca, 91 donants
-Calonge- Cala d'Or, 99 donants
-Es Llombards, 75 donants

Que sumen un total de 399 donants dins el terme de Santanyí.

Just reste dir-vos de part de tota la Junta Rectora que tots els donants, familiars i amics quedau convidats a participar de la festa organitzada per celebrar el DIA DEL DONANT. Tots els interessats en anar-hi es poden posar en contacte amb el col·laborador de cada poble, ja que es possaran autocars gratuïts.

Vull acabar transcrivint el darrer paràgraf de la comunicació rebuda de la Germandat: "Esperam continuar pas a pas donant alegria i vida a moltes persones de Mallorca, tu si encara no ets de la nostra germandat et pots unir quant vulguis, t'esperam amb els braços oberts".

Toni Burguera

El partit... (J. VIII)

Santanyí, 2 - Felanitx, 1

Fixa Tècnica:

CAMP: Regular entrada en tarda tempestuosa, i amb la presència d'un grup de seguidors felanitxers que s'han deixat sentir. El terreny gairebé impracticable, conseqüència del facàs del ressement de la gespa. Abans de l'inici del partit s'ha guardat un minut de silenci per la mort d'un al·legat al club.

C.D. SANTANYÍ: Martínez, Pons, Manjón, Amengual, D. Barceló, J. García, Roig, Ballester, Vidal I, Vidal II, Nadal. Com a suplents: Santi, Rigo, V. García i J. Barceló.

Min. 73, Barceló per Nadal; m. 75, V. García per

Roig.

C.D. FELANITX: Nadal, Obrador, Nicolau, Company, Vacas, Alcina, Guerrero, Covas, Garau, Vicens, Torrado. Com a suplents: Orfi, Munar, Mestre i Oli-va.

M. 68, Oliva per Obrador; m. 75, Munar per Covas.

ARBITRE: Coll Pou, ajudat per Lladó i Molina. Calamitosa actuació a dels tres jutges de torn. El principal, amb una deficient condició física ha seguit el joc sempre de lluny, la qual cosa li ha proporcionat abundants errors i ha exaltat el respectable d'allò més. El primer gol felanitxer ha

En Martínez i En Barceló a l'aguait. Al Poliesportiu La Reguarda resta tranquil·la, a fora algun que altre nervi salta. (Foto: C.A.)

vengut d'un clamorós out-side de Torrado, que el linier tampoc no ha senyalat. Després, cap al final i amb empat a dos, ha pitat un penalty contra el Santanyí que ha suposat el desnivell definitiu al marcador, tal volta per considerar que no era possible que sols els de cada gaudissin d'una pena màxima llur favor. Ha mostrat cartolines grogues a Manjón i D. Barceló del Santanyí i Nadal Garau i Nicolau del Felanitx.

GOALS: Min. 64.- Manjón en internar-se per la banda esquerra de l'atac local, arribar dins l'àrea i per força batre Nadal. M. 72, Torrado en clar fora de joc, queda sol davant el porter i marca. M. 75, indecisió de la defensa roig-blanca i Garau afusella Martínez. Min. 87.. penalty que transforma Vidal I, després de ser travat un davanter. M. 89, Torrado torna marcar, ara d'un penalty no gens clar.

COMENTARI: El Santanyí ha portat bé el partit fins que ha arribat el fatídic min. 72, en el que

Torrado ha marcat i el desconcert s'ha apoderat dels santanyiners. A la primera meitat ha desaprofitat massa ocasions de gol i en la segona els felanitxers han sortit a no perdre i no han aconseguit. Per afegit, hem de dir, sincerament, que creim que en Zubietta no ha encertat a l'hora de les substitucions: empatant a un, i amb un Nadal que creava constant perill, el seu i treu un jugador manco resolutiu com és en J. Barceló. Coratge i esperem que aquests dos primers negatius siguin ràpidament esborrats.

ACLARIMENT.- Pensam que és de justícia rectificar uns quants diaris mallorquins, els quals donaven com goleador en pròpia porteria en S. Pons, en ocasió del partit At. Ciudadela - Santanyí, quan en realitat qui va marcar a la seva porteria i també a la contrària fou en Vidal I. Tants gols fa en Toni Vidal, que ja és el màxim realitzador de l'equip amb quatre dianes.

Banda

Divorci

Corria el minut vint de la segona part del partit Santanyí-Alayor, en Vicenç García es dirigeix cap baix al túnel de vestuaris. Fins aquí, res de transcendent. Entra en Toni Vadell, brau de cursa, que intenta arreglar el que el primer no havia aconseguit. Tampoc no ho aconsegueix. El match finalitza de la mateixa manera que havia començat: 0-0. I ve't ací que el públic desperta. Es car que no, com és possible que un xicot que surt a la segona meitat, en vint minuts sigui capaç d'adreçar allò que onze havien menat sempre tort. Cal, entrenador, això és vole: divinitzar un pobre humà. Sí, sí, això mateix; dos anys enrra aquesta jugada va fer botir en Vilar. Al llarg de les setmanes, nervis i amenaces. Junta d'urgència el dissabte, en la qual s'estudiaren peticions de baixa d'alguns jugadors i a on es prometen mesures dràstiques. Res de res. Es deixen reposar les coses. Però els abonats mostren llur disconformitat, aflora l'inevitable interrogant: —I els nous fixatges,

on els heu amagats?? Deu mil pessetes de quota i ni se'ls veu el pèl. On són els dos homes que havien de garantir el Santanyí? Un promig de quatre gols fora camp a la nostra porteria, són massa gols, i que llavors deixem escapar punts d'aquí veureu si serà guapo. I el que resulta graciós és que el porter que vàrem fixar tan sols no el coneixíem. Quan uns homes, un per un, són superiors a uns altres, mister Zubietta, no se'ls pot marcar d'un a un, en no ser que es vulgui figurar en algun llibre de records per poder llegir ufanosos: Estadi Lluís Sitjar, 13 Oct. 85; Mallorca Atco. 7 - C.D. Santanyí, 0.

Així que, divorci momentani entre Soci-Directiva, a l'espera que els capdavaners del club sàpiguen donar l'adequat cop de timó necessari per una desitjada reconciliació.

Ah, a S'Alqueria Blanca, diuen que juga un xilè al que li surten tres gols per partit...

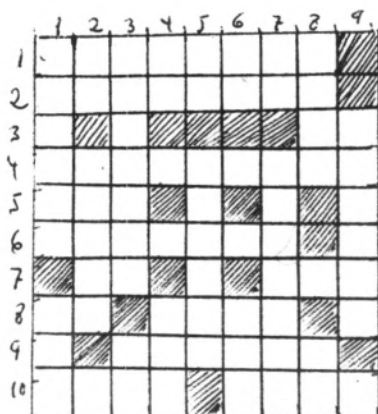
Vivién.

Nou equip de bàsquet

Després de set anys d'absència de bàsquet federat a Santanyí, un nou equip es disposa a emprendre l'aventura de participar en una competició lliguera. La iniciativa no ha sorgit d'altre més que de l'incansable animador esportiu de la localitat, Lluç Verger. El nom de l'equip serà el de BASQUET CLUB SANTANYÍ i el finançament dependrà de les aportacions dels socis i d'unes quantes firmes publicitàries (de moment Electro

Santo, Maisa i J. Discotheque), mentre que l'esce-nari esportiu romandrà a les instal·lacions del Bisbe Verger. Hem de dir que la categoria en la que es prendrà part equivaldrà a la Pre-infantil femení. Sigui com sigui, és molt positiu el fet d'aquest nou projecte esportiu, tant se val el punt de partida. Des d'aquí feim vots perquè l'empresa sigui un èxit i perquè cap bon aficionat a l'esport no li escatimi el seu suport.

Passatemps

Maria del Mar Pons i Bonet.

MOTS ENCREUATS.

Horitzontals:

- 1.- Nom de dona.
- 2.- Perdre la fortuna.
- 3.- Consonant. Vocal. Al revés, arbre.
- 4.- Fer miques.
- 5.- Al revés, per cobrir el rostre. Consonant. Consonant. Vocal.
- 6.- Fruit. Vocal.
- 7.- Article. Consonant. Al.lot
- 8.- Fet de farina. Al revés, brutor. Consonant.
- 9.- Consonant. Al revés, objecte decoratiu.
- 10.- Al revés, fam. Per posar-hi els morts.

Verticals:

- 1.- Per cobrir el cap. Que no hi ha muntanyes.
- 2.- Terminació verbal. Cadira. Consonant.
- 3.- Va damunt vies. Al revés, article contracte.
- 4.- Ocell. Vocal. Consonant. Al revés, fruit.
- 5.- Pronom. Part dura d'alguns animals.
- 6.- Al revés, partícula negativa. Vocal. Consonant. Referent als artistes.
- 7.- Partícula femenina. Làmpara.
- 8.- Per matar. Vocal. MU.
- 9.- Poble de Mallorca. Consonant.

SOPA DE LLETRES.

El paisatge. 20 noms.

A	R	X	I	P	E	L	A	G	C
M	I	L	L	A	S	A	E	C	O
C	U	S	L	T	C	N	S	A	N
I	O	N	O	N	U	S	U	N	G
N	H	A	T	L	L	A	V	U	O
G	A	J	T	A	L	P	C	C	S
L	C	R	A	M	N	A	A	A	T
E	L	O	H	O	L	Y	P	L	S
T	O	G	L	L	E	N	A	L	P
A	V	E	N	C	A	I	D	A	B

Humor

ANUNCIAU-VOS

**A
SAL I
XEIXA**

Disponible per a publicitat

FABRICA DE QUESOS

GRIMALT

QUESO MALLORQUIN

GRASO Y SEMI GRASO

TAMAÑOS NORMAL Y MINI

TIPO EDAM

C/. Escuelas, s/n

Tel. 65 39 14

ES LLOMBARDS

SANTANYÍ

RENAULT

COMPRA - VENTA

**VEHICULOS NUEVOS
Y USADOS**

Talleres

PONS - PERELLÓ

C/. Llaneras, 48 - Teléfono 65 36 68
SANTANYÍ (Mallorca)

